

Nadir İSMAYILOV
Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının müdiri dosent,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru
Leyla NAĞIYEVA
Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının magistrantı

NAXÇIVAN İQTİSADI RAYONUNDA KİTABXANA- İNFORMASIYA RESURLARININ YERLƏŞMƏSİ VƏZİYYƏTİ

***Açar sözlər:** Naxçıvan iqtisadi rayonu, kitabxana-informasiya resursları, resursların yerləşməsi və istifadəsi, elektron resurslar*

***Ключевые слова:** Нахчыванский экономический район, библиотечно-информационных ресурсы, размещение и использование ресурсы, электронные ресурсы*

***Key words:** Nakhchivan economical region, library-information resources, settle and usage of the resources, electron resource*

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdiyi vaxtdan keçən dövr ərzində respublikamızın siyasi, iqtisadi və sosial həyatında mühüm dəyişikliklər baş verib. Artıq ölkəmizdə dinamik iqtisadi inkişaf dövrü başlanıb. Ümummillî liderimiz Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi iqtisadi inkişaf strategiyasının Prezident İlham Əliyev tərəfindən müvəffəqiyyətlə davam etdirilməsi nəticəsində qazanılan uğurların miqyası və əhatə dairəsi son illər xüsusilə genişləniб. Ölkə başçısının imzaladığı müvafiq fərmanlarla müəyyən edilmiş sosial-iqtisadi inkişafın əsas istiqamətləri üzrə həyata keçirilən tədbirlər bu sahədə əldə edilən nailiyyətləri daha da möhkəmləndirib. Digər tərəfdən, ölkə iqtisadiyyatının inkişafının müxtəlif istiqamətlərinin vahid dövlət proqramları çərçivəsində tənzimlənməsi, iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsi, sosial-iqtisadi inkişafda mərkəzlə yanaşı, regionların da rolunun yüksəldilməsi, iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələrinin və regionların kompleks inkişafının təmin edilməsi nəticəsində əhalinin rifah halının və həyat standartlarının təkmilləşdirilməsi istiqamətində mühüm nailiyyətlər əldə edilib.

Azərbaycan Respublikasında 10 iqtisadi rayon var. Onlardan biri də Naxçıvan iqtisadi rayonudur. Naxçıvan iqtisadi rayonu şimalda və şərqdə Ermənistan Respublikası (sərhəd xəttinin uzunluğu 246 km), qərbdə və cənubda Türkiyə (11 km) və İran İslam Respublikası (204 km)

ilə həmsərhəddir. Naxçıvan MR-in Ermənistan ilə sərhədini, əsasən, Zəngəzur və Dərələyəz silsilələrinin suayırıcıları, Türkiyə və İranla sərhədini isə Araz çayı təşkil edir. Ərazisi şimal-qərbdən cənub-şərqə doğru 158 km məsafədə uzanır.

Naxçıvan iqtisadi rayonun ərazisinin sahəsi 5,56 min km²-dir. Bu da Azərbaycan Respublikası ərazisinin 6,4%-ni təşkil edir. Hazırda 7 inzibati rayona (Babək, Culfa, Ordubad, Sədərək, Şahbuz, Şərur, Kəngərli) bölünmüşdür. 4 şəhəri (Naxçıvan ş., Ordubad ş., Culfa ş., Şərur ş.), 9 qəsəbə, 160 kənd inzibati ərazi dairəsi var. Paytaxtı Naxçıvan şəhəridir. (13,s.95)

1995-ci il noyabrın 12-də referendum yolu ilə qəbul olunmuş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına əsasən Naxçıvan MR-sı Azərbaycan Respublikasının ayrılmaz tərkib hissəsidir və onun statusu bu konstitusiya ilə müəyyən edilir.

Muxtar dövlətin özünün Konstitusiyası, Ali Məclisi, Nazirlər Kabineti və Ali Məhkəməsi vardır. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi 45 deputatdan ibarətdir.

Ümumiyyətlə, son illərdə Naxçıvan iqtisadi rayonun hərtərəfli inkişafı həyatın bütün sahələrini əhatə etdiyi kimi, elm sahəsindən də yan keçməmişdir. Dövlətin yüksək diqqət və qayğısı ilə əhatə olunan elm adamları elmi fəaliyyətləri, apardıqları elmi tədqiqat işləri və əldə etdikləri elmi yeniliklər ilə Naxçıvanda elmin inkişafına, tarixin bütün mərhələlərinin elmi dərinə və son nəticədə cəmiyyətin inkişafına səbəb olmuşdur. Naxçıvan Muxtar Respublikada elm və təhsilin inkişafında kitabxanalar da mühüm rol oynayır.

Naxçıvan iqtisadi rayonunda ümumilikdə 491 (100.0%) kitabxana fəaliyyət göstərir. Bu kitabxanaların 94-ü və ya 19.1%-i şəhər yerlərində, 397-si və ya 80.9%-i kənd yerlərindədir.

İqtisadi rayonda kitabxanalarının sayına görə birinci yerdə Şərur rayondur. Belə ki, burada 127 kitabxana oxuculara xidmət göstərir. Bu kitabxanalardan 6-sı (4.7%) şəhər yerlərində, 121-i (95.3%) isə kənd yerlərində yerləşir. Kitabxanalarının sayına görə ikinci yer Ordubad rayonunun payına düşür. Burada fəaliyyət göstərən kitabxanaların 10-u və ya 11.5%-i şəhər, 77-i və ya 88.5%-i kənd yerlərindədir. Babək rayonunda 79 (100.0%) kitabxana oxuculara xidmət işini həyata keçirir. Bu kitabxanaların 4-ü (5.1%) şəhər, 75-i (94.9%) kənd yerlərində yerləşir. Kitabxanalarının sayına görə 4-cü yerdə Culfa rayonu dayanır. Bu rayonun payına 60 (100.0%) kitabxana düşür. Digər rayonlarda olduğu kimi Culfa rayonunda da kitabxanaların böyük bir hissəsi kənd yerlərində fəaliyyət göstərir. Belə ki, kitabxanaların 9-u və ya 15.0%-i şəhər, 51-i və ya 85.0%-i kənd yerlərindədir. Şahbuz rayonunda 5-i

(9.3%) şəhər, 49-u (90.7%) kənd yerlərində olmaqla 54 (100.0%) kitabxana oxuculara xidmət göstərir. Kitabxanalarının sayına görə növbəti yeri Naxçıvan şəhəri tutur. İqtisadi rayonda fəaliyyət göstərən bütün kitabxanaların 49-u (100.0%) bu şəhərin payına düşür. Bu kitabxanaların da hamısı şəhər yerindədir. Kəngərli rayonunda 26 kitabxana oxuculara xidmət göstərir. Bu kitabxanalardan 6-sı və ya 23.1%-i şəhər, 20-si və ya 76.9%-i isə kənd yerlərində fəaliyyət göstərir. Kitabxanalarının sayına görə sonuncu yer Sədərək rayonunun payına düşür. Belə ki, bu rayonda cəmi 9 kitabxana fəaliyyət göstərir. Bu kitabxanaların da 5-i (55.6%) şəhər, 4-ü (44.4%) kənd yerlərindədir. Bütün bu deyilənləri aşağıdakı cədvəldən daha aydın görmək olar. (6, 25)

Cədvəl 1

İqtisadi və inzibati rayonların Adı	Kitabxanaların sayı-cəmi		o cümlədən:				Yekuna görə, %-lə		
			şəhər yerlərində		kənd yerlərində				
	ədəd	%-lə	ədəd	%-lə	ədəd	%-lə	cəmi	şəhər yer-də	kənd yer-də
Naxçıvan iq. r.-cəmi	491	100.0	94	19.1	397	80.9	5.8	4.0	6.4
<i>o cümlədən:</i>									
Naxçıvan ş.	49	100.0	49	100.0	-	-	0.6	2.0	-
Babək r.	79	100.0	4	5.1	75	94.9	0.9	0.2	1.2
Culfa r.	60	100.0	9	15.0	51	85.0	0.7	0.4	0.8
Kəngərli r.	26	100.0	6	23.1	20	76.9	0.3	0.3	0.3
Ordubad r.	87	100.0	10	11.5	77	88.5	1.0	0.4	1.2
Sədərək r.	9	100.0	5	55.6	4	44.4	0.1	0.2	0.1
Şahbuz r.	54	100.0	5	9.3	49	90.7	0.6	0.2	0.8
Şərur r.	127	100.0	6	4.7	121	95.3	1.6	0.3	2.0

Naxçıvan Muxtar Respublikasında fəaliyyət göstərən 491 kitabxananın 234-ü (47.7%) Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin tabeliyində olan kütləvi kitabxanalardır. Belə kitabxanaların inzibati rayonlar üzrə bölgüsü müxtəlifdir.

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin tabeliyində olan kütləvi kitabxanalardan 60-ı (47.2%) Şərur rayonunda yerləşir. Kütləvi kitabxanaların sayına görə ikinci yerdə Ordubad rayonu gəlir. Belə ki, bu rayonun ərazisində 47 (54.0%) kütləvi kitabxana fəaliyyət göstərir. Babək rayonunda 41 (51.9%) kütləvi kitabxana oxuculara xidmət göstərir.

Kütləvi kitabxanalarının sayına görə dördüncü yer Culfa rayonundur. Bu rayonda 30 kütləvi kitabxana oxuculara xidmət işini həyata keçirir. Şahbuz rayonu ərazisində 29 (53.7%) kütləvi kitabxana fəaliyyət göstərir. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin tabeliyində olan kütləvi kitabxanalardan 12-si (46.2%) Kəngərli rayonunun ərazisində yerləşir. Kütləvi kitabxanaların sayına görə növbəti yerdə Naxçıvan şəhəri dayanır. Belə ki, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin tabeliyində fəaliyyət göstərən kütləvi kitabxanalardan 10-u (20.4%) bu ərazinin payına düşür. Kütləvi kitabxanalarının sayına görə sonuncu yerdə Sədərək rayonu dayanır. Bu rayon ərazisində cəmi 5 (55.6%) kütləvi kitabxana oxuculara xidmət edir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında cəmi 2 (0.4%) elmi kitabxana vardır. Bu kitabxanaların da hər 2-si (4.1%) Naxçıvan şəhərində yerləşir. Digər inzibati rayonların isə heç birində elmi kitabxana yoxdur. Bu da iqtisadi rayonda fəaliyyət göstərən elmi müəssisələrin məhz Naxçıvan şəhərində yerləşməsi ilə əlaqədardır. Naxçıvan iqtisadi rayonunda cəmi 3 (0.6%) ali təhsil müəssisə nəzdində fəaliyyət göstərən kitabxana mövcuddur. Yerdə qalan inzibati rayonların heç birində belə kitabxanalar fəaliyyət göstərmir. Ona görə ki, muxtar respublika ərazisində fəaliyyət göstərən ali təhsil müəssisəsinin hər 3-ü Naxçıvan şəhərində yerləşir. Muxtar respublikada cəmi 3 (0.6%) orta ixtisas təhsili müəssisində kitabxana mövcuddur ki, bu kitabxanalar da hamısı Naxçıvan şəhərində yerləşir. İqtisadi rayonda 3 (0.6%) ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisəsi kitabxanası vardır. Bu kitabxanalardan 1-i (1.7%) Culfa rayonunda, 1-i (1.1%) Ordubad rayonunda, 1-i (0.8%) isə Şərur rayonunda yerləşir. Regionda mövcud olan kitabxanalardan 217-si (44.2%) ümumtəhsil məktəblərinin nəzdində fəaliyyət göstərir. Naxçıvan şəhərində 21 (42.9%), Babək rayonunda 34 (43.0%), Culfa rayonunda 27 (45.0%), Kəngərli rayonunda 12 (46.1%), Ordubad rayonunda 37 (42.6%), Sədərək rayonunda 3 (33.3%), Şahbuz rayonunda 23 (42.6%) və Şərur rayonunda 60 (47.3%) ümumtəhsil məktəb kitabxanaları vardır.

Naxçıvan MR-də 25 (5.1%) musiqi məktəbi nəzdində oxuculara xidmət göstərən kitabxana vardır. Bu kitabxanalar da inzibati rayonlar üzrə müxtəlif cür paylanmışdır. Belə ki, Naxçıvan şəhərində 6 (12.2%), Babək rayonunda 4 (5.1%), Culfa rayonunda 2 (3.3%), Kəngərli rayonunda 2 (7.7%), Ordubad rayonunda 2 (2.3%), Sədərək rayonunda 1 (11.1%), Şahbuz rayonunda 2 (3.7%), Şərur rayonunda 6 (4.7%) belə kitabxana fəaliyyət göstərir. Naxçıvan şəhəri istisna olmaqla muxtar respublikanın tərkibinə daxil olan inzibati rayonların heç birində səhiyyə müəssisəsi kitabxanası yoxdur. İqtisadi rayonda cəmi 2 (0.4%) səhiyyə müəssisəsi kitabxanası vardır ki, bunların da hər ikisi Naxçıvan şəhərində

yerləşir. Naxçıvan iqtisadi rayonunun kitabxanaları ölkə kitabxana resurslarının 5,8%-ni təşkil edir. Kitabxanaların ümumi informasiya resursları 4696103 nüsxə təşkil edir. Bu resursların 50.2%-i şəhər yerlərində, 49.8%-i isə kənd yaşayış məntəqələrində yerləşir. Şəhər yerlərində toplanmış informasiya resursları ölkənin şəhər informasiya resurslarının 2.9%-i, kənd yaşayış məskənlərinin informasiya resursları isə müvafiq olaraq 7.7%-i təşkil edir.

İqtisadi rayonda kitabxana informasiya resurslarının inzibati rayonlar üzrə bölgüsü aşağıdakı kimidir:

Cədvəl 3

İqtisadi və inzibati rayonları adı	Kitabxana fondu-cəmi		o cümlədən:				Yekuna görə,%-lə		
			Şəhər yerlərində		Kənd yerlərində		Cəmi	Şəhərin də	Kənd yerində
	nüsxə	%-lə	Nüsxə	%-lə	nüsxə	%-lə			
Naxçıvan iqtisadi rayonu	4696103	100.0	2358133	50.2	2337970	49.8	4.2	2.9	7.7
Naxçıvan şəhəri	1237019	100.0	1237019	100.0	-	-	1.1	1.5	-
Babək r.	583849	100.0	167148	28.6	416701	71.4	0.5	0.2	1.4
Culfa r.	475405	100.0	139272	29.3	336133	70.7	0.4	0.2	1.0
Kəngərli r.	171639	100.0	63775	37.2	107864	62.8	0.2	0.1	0.4
Ordubad r.	928607	100.0	343067	36.9	585540	63.1	0.8	0.4	1.9
Sədərək r.	42789	100.0	23528	55.0	19261	45.0	0.0	0.0	0.1
Şahbuz r.	404182	100.0	137490	34.0	266692	66.0	0.4	0.2	0.9
Şərur r.	852613	100.0	246834	29.0	605779	71.0	0.8	0.3	2.0

Yuxarıda da deyildiyi kimi muxtar respublika üzrə kitabxanaların ümumi informasiya resursları 4696103 nüsxə təşkil edir. Bu resurslardan 4569001 (97.3) nüsxəsi kitab, 928 nüsxəsi elektron informasiya daşıyıcısı, 34171 (0.7%) nüsxəsi jurnal, 55246 (1.2%) nüsxəsi qəzet, 36757 (0.8%) nüsxəsi isə digər materiallardır. Naxçıvan şəhərində kitabxanaların ümumi informasiya resursları 1237019 (100.0%) nüsxə təşkil edir. Bunlardan 1171960 (94.6%) nüsxəsi kitab, 742 (0.1%) nüsxəsi elektron informasiya daşıyıcıları, 31607 (2.6%) nüsxəsi jurnal, 28095 (2.3%) nüsxəsi qəzet, 4615 (0.4%) nüsxəsi isə digər materiallardan ibarətdir. Babək rayonunda kitabxana fondlarının ümumi həcmi 583849 (100.0%) nüsxə təşkil edir. Bu informasiya resurslarının 559706 (95.9%) nüsxəsi kitab, 21 (0.0%) nüsxəsi elektron informasiya daşıyıcısı, 260 (0.0%) nüsxəsi jurnal, 15355 (2.6%) nüsxəsi qəzet, 8507

(1.5%) nüxəsi isə digər materiallardır. Culfa rayonunda olan kitabxana-informasiya resurslarından kitablar 461534 (97.1%) nüsxə, elektron informasiya daşıyıcıları 18 (0.0%) nüsxə, jurnallar 209 (0.0%) nüsxə, qəzetlər 5169 (1.1%) nüsxə, digər materiallar isə 8475 (1.8%) nüsxə təşkil edir. Kəngərli rayon kitabxana-informasiya resurslarının ümumi həcmi 171639 nüsxədir. Bunların da 166059 (96.8%) nüsxəsi kitab, 23 (0.0%) nüsxəsi elektron informasiya daşıyıcısı, 250 (0.1%) nüsxəsi jurnal, 1730 (1.0%) nüsxəsi qəzet, 3577 (2.1%) nüsxəsi digər materiallardan ibarətdir. Ordubad rayonunun kitabxana-informasiya resurslarından 922210 (99.3%) nüsxə kitab, 12 (0.0%) nüsxə elektron informasiya daşıyıcısı, 805 (0.1%) nüsxə jurnal, 1250 (0.1%) nüsxə qəzet, 4330 (0.5%) nüsxə isə digər materiallar təşkil edir. Şahbuz rayonunda kitabxana fondlarının ümumi həcmi 404182 (100.0%) nüsxədən ibarətdir. Bu resursların da 397438 (98.4%) nüsxəsi kitab, 46 (0.0%) nüsxəsi elektron informasiya daşıyıcısı, 298 (0.1%) nüsxəsi jurnal, 3404 (0.8%) nüsxəsi qəzet, 2996 (0.1%) nüsxəsi digər materiallardır. Şərur rayonu kitabxana-informasiya resurslarının 848120 (99.5%) nüsxəsini kitab, 58 (0.0%) nüsxəsini elektron informasiya daşıyıcısı, 660 (0.1%) nüsxəsini jurnal, 212 (0.0%) nüsxəsini qəzet, 3563 (0.1%) nüsxəsini isə digər materiallar təşkil edir. Kitabxana-informasiya resurslarının həcminə görə Sədərək rayonu sonuncu yerdə dayanır. Belə ki, burada kitabxanaların ümumi informasiya resursları 42789 (100.0%) nüsxə təşkil edir. Bunların 41974 (98.1%) nüsxəsi kitab, 8 (0.0%) nüsxəsi elektron informasiya daşıyıcısı, 82 (0.2%) nüsxəsi jurnal, 31 (0.1%) nüsxəsi qəzet, 694 (1.1%) nüsxəsi digər materiallardır (6, s.53). Deyilənləri aşağıdakı kimi ümumiləşdirmək olar:

Cədvəl 4

İqtisadi və inzibati ray-ın adı	Kitabxana fondu-cəmi		O cümlədən:									
			kitablar		Elektro n inf.daşı yıcıları		Jurnallar		qəzetlər		digər materiallar	
	nüsxə	%	nüsxə	%	n üs xə	%	Nüsx ə	%	nüsxə	%	nüs xə	%
Naxçıvan iq.ray-cəmi	4696103	100.0	4569001	97.3	928	0.0	34171	0.7	55246	1.2	36757	0.8
Naxçıvan	1237019	100.0	1171960	94.6	742	0.1	31607	2.6	28095	2.3	4615	0.4
Babək r.	583849	100.0	559706	95.9	21	0.0	260	0.0	15355	2.6	8507	1.5
Culfa r.	475405	100.0	461534	97.1	18	0.0	209	0.0	5169	1.1	8475	1.8
Kəngərli r.	171639	100.0	166059	96.8	23	0.0	250	0.1	1730	1.0	3577	2.1
Ordubad	928607	100.0	922210	99.3	12	0.0	805	0.1	1250	0.1	4330	0.5
Sədərək r.	42789	100.0	41974	98.1	8	0.0	82	0.2	31	0.1	694	1.1
Şahbuz r.	404182	100.0	397438	98.4	46	0.0	298	0.1	3404	0.8	2996	0.1

Şərur r.	852613	100.0	848120	99.5	58	0.0	660	0.1	212	0.0	3563	0.1
----------	--------	-------	--------	------	----	-----	-----	-----	-----	-----	------	-----

Aparılmış tədqiqatlar nəticəsində məlum olmuşdur ki, hazırda ölkə əhalisinin 13%-i müntəzəm olaraq kompüter texnologiyasından istifadə edir. Bundan əlavə, gözləniləndən kimi, paytaxtda (16%) kompüterdən istifadə səviyyəsi regionlardakından (9%) yüksəkdir. İnsanların beynəlxalq informasiya şəbəkəsinə daim artmaqda olan marağı digər iqtisadi regionlarda olduğu kimi Naxçıvan Muxtar Respublikasından da yan keçmir. İqtisadi rayonda fəaliyyət göstərən kitabxanalarda ümumilikdə 75 (100%) kompüter vardır. Bunlardan 25-i (33%) istifadəçilər, 50-si (66.7%) isə kitabxana işçiləri üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu kompüterlərdən cəmi 11-nin (14.7%) internetə çıxışı vardır. Kitabxanaların kompüterlə təminatı inzibati rayonlar üzrə müxtəlif cür paylanmışdır. Belə ki, Naxçıvan şəhərində fəaliyyət göstərən kitabxanalarda 21 kompüter istifadə olunur. Bunlarında 11-i (52.4%) istifadəçilər, 10-u (47.6%) isə kitabxana işçiləri üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu kitabxanaların cəmi 11-nin (52.4%) internetə çıxışı vardır. Babək rayonunun kitabxanalarında 13 kompüter istifadə olunur ki, bunların da 2-si (15.4%) istifadəçiləri, 11-i (84.6%) isə kitabxana işçiləri üçün nəzərdə tutulmuşdur. Kompüterlə təminat baxımından növbəti yer Culfa rayonunun kitabxanalarının payına düşür. Belə ki, bu rayon ərazisində fəaliyyət göstərən kitabxanalarda cəmi 12 kompüter vardır. Bu kompüterlərdə 3-ü (25.0%) kitabxana istifadəçilərinin, 9-u (75.0%) isə işçilərin istifadəsinə verilmişdir. Kəngərli rayon kitabxanalarında cəmi 6 kompüter istifadə olunur. Bunlardan da yalnız 1 (16.7%) kompüter istifadəçilər üçün nəzərdə tutulmuşdur. Təbii ki, bu çox aşağı göstəricidir. Yerdə qalan 5 (83.3%) kompüter isə kitabxana işçilərinin istifadəsindədir. Ordubad rayonunda 2-si (28.6%) istifadəçilər, 5-i (71.4%) isə kitabxana işçiləri üçün nəzərdə tutulmuş 7 kompüter vardır. Kompüterlə təminat baxımından ən aşağı göstərici Sədərək rayonundadır. Belə ki, burada fəaliyyət göstərən kitabxanalarda cəmi 2 kompüter istifadə olunur. Bunların da 1-i (50.0%) istifadəçilər, digəri isə işçilər üçün nəzərdə tutulmuşdur. Şahbuz rayonunda kitabxanalarda 9 kompüter mövcuddur. Bu kompüterlərin 2-si (22.2%) kitabxana istifadəçilərinin, 7-si (77.8%) isə işçilərin istifadəsindədir. 3-ü (60.0%) istifadəçilər, 2-si isə (40.0%) kitabxana işçiləri üçün nəzərdə tutulmuş 5 kompüter isə Şərur rayonu kitabxanalarının payına düşür. Qeyd etmək lazımdır ki, Naxçıvan şəhəri istisna olmaqla heç bir inzibati rayon kitabxanasında istifadə olunan kompüterlərin internetə çıxışı yoxdur (6, s.65).

Cədvəl 5

İqtisadi və inzibati ray-ın adı	Kompüterlərin (fərdi, noutbuk və s.) sayı-cəmi		onlardan:						Yekuna görə, %-lə			
			istf-çilər üçün		kx işçiləri üçün		internetə çıxışı olan		cəmi	istf-çilər üçün	kx işçiləri üçün	İnt-ə çıxışı olan
			ədəd	%	ədəd	%	ədəd	%				
Naxçıvan iqt.ray.cəmi	75	100.0	25	33.3	50	66.7	11	14.7	4.4	2.6	6.8	1.6
Naxçıvan ş	21	100.0	11	52.4	10	47.6	11	52.4	1.2	1.2	1.4	1.6
Babək r.	13	100.0	2	15.4	11	84.6	-	-	0.8	0.2	1.5	-
Culfa r.	12	100.0	3	25.0	9	75.0	-	-	0.7	0.3	1.2	-
Kəngərli r.	6	100.0	1	16.7	5	83.3	-	-	0.4	0.1	0.7	-
Ordubad r.	7	100.0	2	28.6	5	71.4	-	-	0.4	0.2	0.7	-
Sədərək r.	2	100.0	1	50.0	1	50.0	-	-	0.1	0.1	0.1	-
Şahbuz r.	9	100.0	2	22.2	7	77.8	-	-	0.5	0.2	0.9	-
Şərur r.	5	100.0	3	60.0	2	40.0	-	-	0.3	0.3	0.3	-

Yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi Naxçıvan iqtisadi rayonunda cəmi 491 kitabxana fəaliyyət göstərir. Naxçıvan MR-da fəaliyyət göstərən kitabxanalarda cəmi 2 (0.4%) elektron kataloq və 2 (0.4%) elektron poçt mövcuddur. İqtisadi rayon üzrə kitabxanalarda mövcud olan elektron kataloq ölkə üzrə kitabxanalarda mövcud olan elektron kataloqun 6.7%-ni, iqtisadi rayon üzrə kitabxanalarda mövcud olan elektron poçt isə ölkə üzrə kitabxanalarda mövcud olan elektron poçtun 2.3%-ni təşkil edir. Kitabxanalarda mövcud olan elektron kataloq və elektron poçtun hamısı Naxçıvan şəhərinin payına düşür. Təəssüflə qeyd etməliyik ki, Naxçıvan şəhəri istisna olmaqla heç bir inzibati rayon kitabxanasında elektron kataloq və elektron poçt yoxdur (6, s.71). Bütün bu deyilənləri aşağıdakı cədvəldən aydın görmək olar:

Cədvəl 6

İqtisadi və inzibati ray-ın adı	Kitabxanalарın sayı-cəmi		Onlarda mövcuddur:				Yekuna görə, %-lə		
			elektron kataloq		elektron poçt		cəmi	elektron kataloq	elektron poçt
			ədəd	%-lə	ədəd	%-lə			

<i>Naxçıvan iq.ray-cəmi</i>	491	100.0	2	0.4	2	0.4	5.8	6.7	2.3
<i>Naxçıvan ş</i>	49	100.0	2	4.1	2	4.1	0.6	6.7	2.3
<i>Babək r.</i>	79	100.0	-	-	-	-	0.9	-	-
<i>Culfa r.</i>	60	100.0	-	-	-	-	0.7	-	-
<i>Kəngərli r.</i>	26	100.0	-	-	-	-	0.3	-	-
<i>Ordubad r.</i>	87	100.0	-	-	-	-	1.0	-	-
<i>Sədərək r.</i>	9	100.0	-	-	-	-	0.1	-	-
<i>Şahbuz r.</i>	54	100.0	-	-	-	-	0.6	-	-
<i>Şərur r.</i>	127	100.0	-	-	-	-	1.5	-	-

Məlumdur ki, kitabxana-informasiya resurslarının formalaşdırılması, müvafiq informasiya axtarış sistemlərinin təşkili, oxuculara xidmətin səmərəliliyi, informasiya mənbələrindən istifadənin fəallaşdırılması bilavasitə kitabxana-informasiya resurslarının əsas komponenti olan kitabxanaçı-biblioqraf kadrlarla təminat vəziyyətindən, həmin kadrların təhsil səviyyəsi, peşəkarlığı, təcrübəsi və s. amillərdən asılıdır.

Bu baxımdan Naxçıvan iqtisadi rayonunda mövcud olan kitabxana-informasiya orqanlarının kadr təminatı və onların təhsil səviyyəsi haqqında aşağıdakı cədvəl aydın təsvir yaradır.

Cədvəl 7

<i>Iqtisadi və inzibati ray-ın adı</i>	<i>Ştada olan mütəxəssislər in sayı (müdiri daxil olmaqla)-cəmi</i>		<i>o cümlədən təhsil səviyyəsinə görə:</i>									
			<i>Kitabxana üzrə ali</i>		<i>qeyri-kitabxana üzrə ali</i>		<i>kitabxana üzrə orta ixtisas</i>		<i>qeyri-kitabxana üzrə orta ixtisas</i>		<i>ümumi orta</i>	
	<i>nəfər</i>	<i>%</i>	<i>nəfər</i>	<i>%</i>	<i>nəfər</i>	<i>%</i>	<i>nəfər</i>	<i>%</i>	<i>nəfər</i>	<i>%</i>	<i>nəfər</i>	<i>%</i>
<i>Naxçıvan iq.ray-cəmi</i>	691	100.0	33	4.8	72	10.4	70	10.1	68	9.8	448	64.9
<i>Naxçıvan ş</i>	39	100.0	3	7.7	6	15.4	7	17.9	11	28.2	12	30.8
<i>Babək r.</i>	111	100.0	6	5.4	8	7.2	7	6.3	9	8.1	81	73.0
<i>Culfa r.</i>	86	100.0	1	1.2	9	10.5	3	3.5	8	9.3	65	75.5
<i>Kəngərli r.</i>	44	100.0	3	6.8	3	6.8	6	13.6	3	6.8	29	66.0
<i>Ordubad r.</i>	114	100.0	5	4.4	7	6.1	24	21.1	11	9.6	67	58.8
<i>Sədərək r.</i>	42	100.0	1	2.4	2	4.8	1	2.4	2	4.8	36	85.6
<i>Şahbuz r.</i>	89	100.0	4	4.5	12	13.5	3	3.4	9	10.1	61	68.5
<i>Şərur r.</i>	166	100.0	10	6.0	25	15.1	19	11.4	15	9.0	97	58.5

Cədvəldən görüldüyü kimi iqtisadi rayon üzrə kitabxana mütəxəssislərinin 33%-i ali ixtisas təhsilli, 10.1%-i isə orta ixtisas təhsili kadrlarının ibarətdir. Kitabxanalarda işləyən işçilərinin 10.4 %-i ali qeyri ixtisas təhsilli, 9.8%-i isə orta qeyri ixtisaslı kadrlardır. Bu da

ümumilikdə 20.2 %-təşkil edir. Kitabxana işçilərinin 64.9 %-i isə orta təhsillilərdən ibarətdir ki, bu da ölkə üzrə olan göstəricilərdən 2 dəfə yüksəkdir. Bu vəziyyəti Sədərək rayonunda (86.6%), Culfa rayonunda (75.5%) və Babək rayonunda (73.0%) daha kəskin şəkildə özünü göstərir. Lakin ali ixtisas təhsilli mütəxəssislərin xüsusi çəkisinin ölkə üzrə olan göstəricidən (18.1%) yüksək olmasını da (33%) xüsusi qeyd etmək lazımdır. Orta ixtisaslı kadrların təhsil səviyyəsinə baxdıqda məlum olur ki, bu kateqoriyadan olanlar ümumi işçilərin yalnız 10.1 %-i təşkil edir ki, bu rəqəm ölkə üzrə 20 %-dir. Aparılan araşdırmalar göstərir ki, iqtisadi rayonun kitabxanaçı-biblioqraf kadrların 7 (11.1%-i) şəhərlərdə, 614 nəfəri isə (88.9%) kənd yaşayış məntəqələrində fəaliyyət göstərən kitabxana resurslarını idarə edir və oxuculara informasiya xidmətini göstərirlər. Şəhər yerlərində fəaliyyət göstərən kitabxana işçilərinin 26%-i ali və orta ixtisas təhsilli, kənd yerlərində işləyənlərin 73%-i bu kateqoriyadan olan mütəxəssislərdir (6, s.77).

Orta ixtisaslı kadrların xüsusi çəkisi iqtisadi rayon üzrə olan göstəricidən (64.9 %) xeyli yüksəkdir (69.6%).

İqtisadi rayonda Naxçıvan Dövlət Universitetində Kitabxanaçılıq şöbəsinin fəaliyyət göstərməsini nəzərə alsaq həmin şöbədə əlavə təhsil yolu ilə qeyri-ixtisas ali təhsilli kitabxana işçilərinin ixtisas üzrə təhsil almaları sistemini yaratmaq yolu ilə bu sahədə olan vəziyyəti daha da yaxşılaşdırmaq olar. Eyni zamanda regionda fəaliyyət göstərən kollec və texnikumlarda müstəqil kitabxanaçılıq şöbələri yaratmaq yolu ilə qeyri-orta ixtisas təhsilli kadrları əlavə təhsil yolu ilə ora cəlb etməklə daha səmərəli həll etmək olar.

ƏDƏBİYYAT

1. *Azərbaycan kitabxanaları XXI əsrin informasiya məkanında. I və II c.- Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.-Bakı: Nurlar, 2007.-820s.*

1. «Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial- iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı (2004- 2008-ci illər)» // *Azərbaycan.- 2004.- 11 fevral.*

2. «Azərbaycan Respublikası regionlarının 2009- 2013-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı».-Bakı: Nurlar, 2009.-184s.

3. «Azərbaycan Respublikasında kitabxana - informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı» // *Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya: elmi- nəzəri, metodiki və təcrübə jurnal.-2008.№ 2.-s.6-29.*

4. «Azərbaycanda kitabxanaların fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında». Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı //Azərbaycan.-2007.-21 aprel.

5. «Kitabxanaların fəaliyyəti haqqında» statistik müayinənin nəticələri barədə: Statistik bülleten /Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi.-Bakı.-2009.-88s.

6. Əliyev.Z.H. Müasir bibliografik fəaliyyətin təşkili, inkişafı və tətbiqi məsələləri // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi- nəzəri, metodiki və təcrübi jurnal.-2009.-№ 1.- s. 91-98.

7. Xələfov.A.A. Kitabxanaşünaslığa giriş:Dərslik (3 hissədə).-H.3.- B., 2003.- 314s.

8. İsmayilov.X.İ. İsmayilov.N.İ. Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının bibliografik informasiya təminatı// Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual problemləri: Ali məktəblərarası elmi məqalələr məcmuəsi.-Bur.7.-Bakı: Mütərcim, 2007.-s.318-320.

9. İsmayilov.N.İ. Azərbaycanda kitabxana-bibliografiya ehtiyatlarının yerləşməsi və istifadəsinin bəzi məsələləri// Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi- nəzəri və təcrübi jurnal.- B.:BUN,1999,-№1, s. 94-100.

10. İsmayilov.N.İ. Azərbaycanın kitabxana- bibliografiya ehtiyatı// Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi- nəzəri və təcrübi jurnal.-B.: BUN, 1998.-№2,-s. 81-89.

11. Məmmədov.Z.S. Regionların iqtisadi inkişaf problemləri.-B.: Elm,2007.-465s.

12. Naxçıvan ensiklopediyası.II c.-də.- B., 2007.- II c.-s.95

Н.ИСМАИЛОВ

Л.НАГИЕВА

**СОСТОЯНИЯ БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННЫХ
РЕСУРСОВ В НАХЧЫВАНСКОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОГО
РЕГИОНА
РЕЗЮМЕ**

В статье исследованы ситуации библиотечно-информационные ресурсы расположения в Нахчыванский экономической регионе. Экономической области, о чем сообщается отдельно по каждому из библиотеки. Затронули новая информационно-коммуникационных технологий в библиотеках.

**N.ISMAILOV
L .NAGIYEVA**

**THE SITUATION OF THE LIBRARY-INFORMATION
RESOURCES IN THE NAKHCHIVAN ECONOMICAL REGION
SUMMARY**

In the article the situation of the library-information resources in the Nakhchivan economical region is investigated. Information is given about each library entering economical region. It is touched to applied problem of new information communication technologies in these libraries.